

30 Mart 2014 Seçimleri Üzerine Birkaç Not

Yusuf Şahin

Prof. Dr. | Aksaray Üniversitesi Öğretim Üyesi

liberal düşünce Yıl 19, Sayı 73-74, Bahar - Yaz 2014, s. 151 - 155.

Giriş

Mahalli idareler, esasında, Anayasamızın sistematığına bakılırsa İdarenin bir parçasıdır. Şu farkla ki: Kendisine verilen görevler, mahalli müşterek ihtiyaçları gidermektir.

Yine Anayasanın 127. Maddesine göre il özel idaresi, belediye ve köy şeklinde üç ayrı mahalli idare birimi vardır. Aynı maddenin devamında, büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimlerinin öngörülebileceği belirtilmektedir. Nitekim bunun bir sonucu olarak, 1984 yılından itibaren, ismi “büyükşehir” olan belediyeler de kurulmuştur. Büyükşehir belediyesinin sayısı, 2012’nin sonu ve 2013 yılının başında yapılan iki ayrı düzenlemeyle birlikte 30’a ulaşmıştır. 2012’nin sonunda yapılan düzenlemeyle büyükşehir belediyesinin sınırları il sınırları olunca; bu illerdeki il özel idareleri kaldırılmıştır. Buna göre il özel idaresinin sayısı 51’e düşmüştür. Ayrıca, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki “köyler” de mahalleye dönüştürülmüştür.

Bu özet bilgiden sonra denilebilir ki: Yaklaşık 76 milyonluk ülke nüfusunun %75’i büyükşehirlerde yaşar hale gelmiştir. İl özel idaresinin mahalli idare sistemi içindeki ağırlığı azalmıştır. Yine, yeni sınırlarla birlikte köylerde yaşayan nüfus da %12’ye gerilemiştir. Bugünkü mahalli idare sistemi içinde “büyükşehir belediyesi” ağırlığı oldukça belirgindir. Köylerin yok olmaya yüz tuttuğu söylenebilir. (Kanaatimiz o ki, yakın bir gelecekte köy idaresi ma-

halli idare sisteminden tamamen kaldırılacaktır. Aynı eğilimin il özel idaresi için de geçerli olduğu söylenebilir.)

Hâlihazırdaki oldukça karmaşık gözükten mahalli idare sisteminde ciddi bir sadeleştirme ihtiyacının olduğunu da belirtmek gerekir. Bize göre şöyle bir sadeleştirmeye gidilebilir: Taşrada biri vali, biri de kaymakamdan oluşan iki merkezden atanan bürokrat kalmalı; vali, il sınırları, kaymakam da ilçe sınırları içinde “ulusal nitelikli” hizmetleri sunmalıdır. Yine, biri il biri de ilçe adıyla anılan iki belediye kalmalı; il belediyesi il, ilçe belediyesi de ilçe sınırları içinde “mahalli müşterek ihtiyaçları” karşılamalıdır.

Görüldüğü gibi mahalli idareler, esasında, “mahalli müşterek ihtiyaçları” karşılamak için kurulan birimlerdir. Oysa son seçimlere bakıldığında; seçimlerin bir mahallî idareler seçimi olmadığı çok açıktır. Bunun en önemli sebebi, seçimlerden önce hükümet ile otonom yapı arasında başlayan bir gerilimin, 17 ve 25 Aralık 2013 tarihlerinde zirveye çıkmış olmasıdır. Kanaatimize göre bu iki günde olup bitenler bir yolsuzluk operasyonu değildir. Aksine, yolsuzluk operasyonu kılıfıyla yapılan bir darbe girişimidir, sivil siyaseti susturmaya dönük adımlardır.

Seçim Sonuçları

Seçim sonuçlarına ilişkin 30 Mart 2014 öncesinde pek çok şey yazıldı, çizildi. Hatta çok sayıda kamuoyu araştırması yayımlandı. En ilginç olanı, Ak Partinin oylarının dramatik bir şekilde düşeceğine ilişkin tahminlerdi. Sonuç, hiç de kötümser tahminlerde dile getirildiği gibi olmadı.

Bunların dışında, seçimlerden çıkarılabilecek başka sonuçlardan da söz edilebilir:

1. Ak Parti, on iki senedir iktidardadır. İktidarın süresi uzayınca yıpranma da başlar. Üstelik iktidar, seçim öncesi hiç beklemediği bir darbe de almıştı. Bu, normal demokrasilerde muhalefetin mahalli veya ulusal düzeyde iktidar şansını artıran bir faktördü. Ancak böyle olmadı. CHP, “Mazotu bir buçuk liraya indireceğim” vaadiyle seçimlere damgasını vurdu. Oysa yeni düzenlemelerle birlikte köy nüfusu %12'ye düşmüştü ve yapılan seçimlerde oy kullanacakların önemlice bir bölümü şehirlerde yaşıyordu. Diğer muhalefet partisi olan MHP ise, Ak Partinin baştan aşağı kirlendiğini, hangi deterjanı getirirseniz getirin temizlenmeyeceğini söyleyerek muhalefet yapmayı tercih etti. Seçim kampanyalarında ortalama seçmene “Şu parti gitsin” demenin yetmediğini, “Peki, ya ondan sonrası?” sorusuna da cevap aranmasının gerekli olduğunu, bu seçimlerle birlikte bir kez daha görmüş olduk. Mises,

Anti-Kapitalist Zihniyet adlı kısa ama nefis eserinde, bir şey karşıtı hareketin esasında karşı çıktığı hareketin reklâmını yapmaktan başka bir işe yaramayacağını belirtir. “Ak Parti gitsin” diyen ve sonrasına ilişkin bir vaatte bulunmayan muhalefetin, buna göre, Ak Partinin reklâmını yapmanın dışında bir iş yapmağı söylenebilir.

2. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Ak Parti ile BDP dışında parti kalmadı. Bu iki parti, bir yılı aşkın süredir devam eden Çözüm Sürecinin ana aktörleriydi. Son seçimler, Çözüm Sürecinin devam etmesine yönelik açık bir çek olarak da görülmelidir.

3. Başta İstanbul ve Ankara olmak üzere, genellikle eğitimli nüfusun yoğun olduğu yerlerde; MHP ile CHP arasında bir oy geçişi oldu. Hatta MHP’den CHP’ye blok halinde geçişler yaşandı. Kısmî geçişler öngörülebiliyordu ancak bu kadar yoğun bir geçiş beklenen bir şey değildi. Kanaatimizce bu geçişler, iki argümanla izah edilebilir: Birincisi, öteden beri dillendirilen CHP eşittir MHP tezidir. İkincisi, her iki partinin de ağırlıklı olarak üst veya orta üst gelir gruplarından oy alıyor olmalarıdır. Türkiye’deki eğitimli seçmenler, bilindiği gibi, eğitim düzeyi düşük seçmenlere göre “daha kaygılı” seçmenleri oluşturuyor ve onlar için –örneğin- ekonomiden ziyade “vatan”, “millet”, “lâiklik”, “cumhuriyet” gibi soyut değerler daha fazla öne çıkabiliyor. Oysa ortalama seçmen, bunların yanı sıra (belki bunlardan daha çok) hayatının bundan sonra nasıl devam edeceğine de bakıyor. Kısacası, önünü görmek istiyor, maceraya atılmak istemiyor.

4. Son seçim başarısı Ak Parti’nin, İdris Küçükömer’in analizlerindeki sol parti tanımına daha yakın durduğunu gösterdi. CHP, orta üst ve üst gelir gruplarından oy almaya devam ediyor. Buna göre CHP’yi sol bir parti olarak tanımlamak da güçleşiyor. Zira hep zenginlerden oy alan bir sol parti, sol parti tanımına uymuyor.

5. Ak Parti dışında “Türkiye partisi” olma iddiasında bir parti kalmamış gözüküyor. Bu, sıhhatli işleyen bir demokrasi bakımından sevinilecek bir durum değil. Zira demokrasilerin ayırt edici yanı, muhalefet partilerinin olmasıdır. Muhalefet o kadar önemlidir ki, örneğin, İngiltere’de “hazine yardımı” diye bir kurum ihdas edilmiştir. Hazine yardımı, muhalefetin maddi sorunu olmadan iktidarı frenleyebilmesini sağlama düşüncesine dayanmaktadır. Bir bakıma, muhalefetin hiçbir endişe duymadan iktidarı kıyasıya eleştirebilmesi istenmiştir. Ama son seçimler bize muhalefetin, Başbakanın sürekli vurguladığı gibi, “Böyle muhalefete can kurban” denilebilecek halde olduğunu göstermiştir.

6. Son seçimler, hayatını neredeyse lâiklik ilkesi üzerinden sürdüren bir partinin “ateşle imtihanı” gibi geçmiştir. Dinin hayatın bir parçası olduğu, siyasetin dinden bağımsız olamayacağı açıktır. Ancak CHP açısından dinle ilişkili siyaset, oldukça yeniydi ve bu anlamda hızlı bir başlangıç yapılmış oldu.

7. Cumhuriyetle birlikte bizde İslâmî cemaatler görünürde yasaklandı ama varlığını hep sürdürdüler. Bu herkesin bildiği bir şeydi. Üstelik bu cemaatlerin siyasî partilerle dirsek teması içinde oldukları da herkesin malumuydu. Ama bahse konu yasak, cemaatler ile siyasî partiler arasındaki ilişkiyi şeffaf olmayan bir boyuta taşımaktaydı. Son seçimlerde de olan buydu.

Son seçimler, artık anlamsız olduğu anlaşılan bu yasağın kaldırılması gerektiğini de ortaya koymuştur. Kanaatimizce isteyen cemaat, istediği siyasî partiyle görüşebilmeli, gerekiyorsa onu destekleyebilmelidir. Ama her şey, gözümüzün önünde cereyan etmelidir.

8. “Bidon kafalı”, “göbeğini kaşıyan adam” gibi ağır hakaretlere maruz kalmasına rağmen bu ülke insanı, sandığın ne kadar “gizemli” bir araç olduğunu keşfetmiş, açık veya (17 ve 25 Aralıkta olduğu gibi) soft-modern darbelere pabuç bırakmayacağını bir kez daha göstermiştir. Ortalama seçmen bu seçimlerde bir kez daha bize, sandığın aynı zamanda kendi geleceği olduğunu, bürokrasiye hükmedemediğini ama siyasetçiye hükmedebildiğini göstermek istemiştir.

Seçim Sonrası

Seçimlerin hemen ardından, bu kez, Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin spekülasyonlar başlamıştır.

Buna ilişkin çok şey söylenebilir. Ama benim tezim şu: 17 ve 25 Aralık soft-modern darbe teşebbüsünü yapan güçler, CHP artı MHP formülünün bir Cumhurbaşkanı çıkaramayacağını biliyor olmalılar. Bu yüzden, Ak Parti tabanından da oy çalabilecek bir aday üzerinden gideceklerdir. Kanaatimizce bu aday, Mustafa Balbay’a ilişkin kararlardan sonra gösterdiği performans da dikkate alındığında, Haşim Kılıç’tır.

Ak Parti, kimi Cumhurbaşkanı adayı gösterir? Bizim buna cevabımız, Abdullah Gül şeklindedir. Zira seçim sonrası yaptığı açıklamalara bakıldığında (ve seçim öncesi süreçte Ak Parti söylemine yakın bir dil kullandığı dikkate alınır) Abdullah Gül, kendisini denklemin içinde görmektedir. Abdullah Gül’ün Ak Partinin başına geçeceği tezi, bize, inandırıcı gelmemektedir.¹

¹ Bu yazı, seçimlerden bir hafta sonra yazılmıştı. Ancak, yayımlanması zaman aldı. Bu yüzden, ana metinde yapılan

Bitirirken

İleride, Türkiye'nin mahalli seçimlerine ilişkin tarihi yazılırken, 30 Mart 2014 seçimlerinin apayrı bir yeri olacaktır. Bu seçimler, bir taraftan, genel seçim havasında geçmesiyle, diğer taraftan, CHP'nin gırtlığına kadar dinle ilişkili bir siyaset izlemesiyle tarihe iz bırakmış olacaktır.

Türkiye, yaklaşık 65 yıllık demokratik tecrübeye sahip bir ülkedir. Demokrasi, en nihayetinde tecrübe edilerek öğrenilen bir siyasî rejimdir. Bugünden yarına "standardı yüksek bir demokrasi"ye geçebilmiş kaç ülke vardır? Biz de, bu yolda önemli bir mesafe daha almış olduk. Sandığın, aynı zamanda "sıradan insan"ın kaderini değiştirme aracı olduğunu bir kez daha gördük.

Eğer bir gün "ileri demokrasi"ye sahip bir ülke olacaksak; emin olabilirsiniz ki bu, eğitim ve gelir düzeyi yüksek dar bir grubun katkılarıyla değil de "sandığın gizemi"ni keşfetmiş insanların bir başarısı olacaktır.

analizlerin bir kısmı, bugün (12.06.2014) itibarıyla geçerliliğini yitirdi. Ancak, tarihe not düşmek adına, yine de yapılan değerlendirmeler metinden çıkarılmadı. Haşim Kılıç, Cumhurbaşkanlığı tartışmalarının ilk günlerinde, benim de analizlerimi doğrular nitelikte bir çıkış yaptı. Ancak, muhalefet partilerinden gerekli ilgiyi görmemiş gibi gözüküyor. Ak Parti cenahında ise Cumhurbaşkanlığı'na en yakın aday, bana göre, (bu dipnotun düştüğü tarih itibarıyla) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dır. Gerçi Erdoğan, bir vesileyle, sürprizlere açık olmak gerekir mealinde bir şeyler de söylemişti. Ancak, yine de bu değerlendirme, gerçekleşme ihtimali en yüksek olanı gibi duruyor. Hemen belirtmeliyim ki; Başbakanın Cumhurbaşkanı olduğu her durumda, şunların da olması, yüksek bir ihtimal olacak: Abdullah Gül, Ak Parti'nin başına geri dönmeyecek; Erdoğan'dan sonra Başbakan olacak isim, paralel yapıyla mücadelede ve barış sürecinin devamında bir isteksizlik göstermeyecektir. Bu kişi kim olabilir? Bir spekülasyon olsa da, öngörüm şu: 2015 seçimlerine kadar, Başbakana itaat edecek bir kişilikle bir yıl devam edilecektir; buna ilişkin bir isim vermek gerekirse, Mehmet Ali Şahin bana en güçlü aday gibi geliyor. Bu tercihte, Ak Parti'nin kuruluşunda öne çıkan isimlerden biri öne çıkacak, diye düşünüyorum. Diğer aday Bülent Arınç'tır ama mülayim kişiliği, paralel yapıyla mücadelede onun en zayıf yanı olacaktır. 2015 sonrasında Ak Parti'nin başına geçecek isme ilişkin öngörümse şu: Numan Kurtulmuş. Bu derginin basıldığı anda ve bu yazıyı sizler okurken zaten bütün bu spekülasyonların anlamsız olduğu bir tabloyla karşılaşma ihtimalimiz de, bir ihtimal; ayrıca, bunu da belirtmeliyim.